

XXXIX Zjazd Ornitologów Śląska 39th Meeting of Silesian Ornithologists

Hanna Sztwiertnia i Andrzej Dyrzc: Powitanie uczestników, otwarcie Zjazdu.

Jarosław Krogulec: Stan populacji i problemy ochrony wodniczki *Acrocephalus paludicola* w Polsce.

Tomasz Figarski, Łukasz Kajtoch: Preferencje siedliskowe dzięcioła białoszyjnego *Dendrocopos syriacus* w obszarach zurbanizowanych (miejskich) – analiza porównawcza z dzięciołem dużym *Dendrocopos major* oraz aspekty konserwatorskie.

Mateusz Ledwoń, Jacek Betleja, Grzegorz Neubauer, Agata Żmuda, Adam Flis, Tadeusz Stawarczyk, Robert Gwiazda: Rybitwa białowąsa *Chlidonias hybrida* – 25 lat badań w Dolinie Górnej Wisły, czego jeszcze nie wiemy?

Damian Czechowski, Jacek Betleja: Ochrona siedlisk ptaków wodno-błotnych w Dolinie Górnej Wisły w ramach projektu LIFE.

Bartosz Smyk: Podsumowanie trzech sezonów akcji liczenia gatunków pospolitych i średnio licznych „Kwadraty 2x2” na Śląsku.

Paweł Kołodziejczyk: Gniazdowanie mewy czarnogłowej *Ichthyaetus melanocephalus* na Śląsku.

Kamil Struś: Obserwacje jesiennej migracji ptaków drapieżnych w Sudetach.

Szymon Beuch, Bartosz Smyk: Najważniejsze obserwacje faunistyczne na Śląsku w roku 2017.

Agnieszka Ożarowska: Zachowania wędrowniczkowe kapturki *Sylvia atricapilla* – konserwatywne czy plastyczne?

Sławomir Rubacha, Przemysław Obłóza: Rozmieszczenie i wielkość populacji sów w Puszczy Białowieskiej w 2017 roku.

Paweł Czechowski: Ekologia rozrodu dymówki *Hirundo rustica* w bunkrach w dolinie Odry.

Piotr Wasiak: Wykrywanie stanowisk lęgowych czeczotki *Acanthis flammea*.

Marcin Faber: Rozpoznawanie trudnych do identyfikacji mew: białogłowej *Larus cachinnans*, romańskiej *L. michahellis* i syberyjskiej *L. fuscus heuglini*.

Adam Zboryt: Zastosowania dronów w badaniach ornitologicznych.

Paweł Grochowski, Bartosz Smyk: 5 lat działalności Kartoteki Awifauny Śląska.

XXXIX Zjazd Ornitologów Śląska odbył się, podobnie jak poprzednie dwa zjazdy, w formie wyjazdowej. Uczestnicy spotkali się w dniach 23-25.02.2018 w ośrodku wypoczynkowym „Uroczysko”, w położonych u stóp Karkonoszy Piechowicach. Panowała tam kameralna, przyjazna atmosfera, za oknami roztaczał się widok na górski las. Patronat nad Zjazdem po raz kolejny objęła firma Nikon: producent profesjonal-

nego sprzętu optycznego i fotograficznego, a wsparcia organizacyjnego udzieliła również firma EkoWyspa, oferująca m.in. budki lęgowe dla ptaków. Zjazd został dofinansowany z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu. W trakcie przerw pomiędzy sesjami referatowymi można było zapoznać się z ofertą handlową naszych partnerów organizacyjnych oraz zaopatrzyć w literaturę

m.in. wydawnictwa Klubu Przyrodników czy czasopismo „Ptaki Śląska”.

W Zjeździe wzięło udział ponad 110 osób. W piątek, 23.02, po wspólnej kolacji, uczestnicy obejrżeli prezentację zdjęć Radosława Gwoźdźcia pt. „5 lat wypraw na Corvo”, czyli relację z birdwatcherskich wyjazdów na położone pośrodku Oceanu Atlantyckiego Azory, słynące ze stwierdzeń ptaków północnoamerykańskich. Następnie Krzysztof Żarkowski zaprezentował zdjęcia pt. „Fauna Alp Szwajcarskich Regionu Berneński Oberland”.

W sobotę, 24.02, zaplanowano cztery sesje referatowe składające się z 15 wystąpień, zaprezentowanych w kolejności przedstawionej na poprzedniej stronie:

W pierwszym wystąpieniu Jarosław Krogulec przedstawił sytuację wodniczki – bardzo rzadkiego i występującego w rozproszeniu gatunku, którego stan populacji pogarszają niekorzystne zmiany w dostępności pakietów rolnośrodowiskowych służących jej ochronie. Ważne i wymagające zachowania są pomostowe, rozporozszone stanowiska, łączące wymierającą populację zachodnią ze wzrastającą liczebnie populacją wschodnią.

Następnie Tomasz Figarski i Łukasz Kajtoch prezentowali wyniki własnych badań nad dzięciołem biało szarym, zasiedlającym słabo zurbanizowane przedmieścia na Mazowszu. Autorzy badali takie preferencje siedliskowe gatunku jak: obecność odpowiednich gatunków drzew, rozproszenie zieleni wysokiej, ale też interakcje z blisko spokrewnionym dzięciołem dużym.

Mateusz Ledwoń opowiedział o wynikach długoterminowych, bo aż 25-letnich badań nad rybitwą białowąsą, prowadzonych na stawach w dolinie górnej Wisły.

Grupa badawcza skupiała się do tej pory na poznaniu ekologii lęgowej, strategii opieki rodzicielskiej, a w przyszłości badane będą wzorce migracji i przeżywalność. Dużym ułatwieniem w badaniach behawioru było znakowanie rybitw kolorowymi obręczkami.

W ostatnim wystąpieniu pierwszej sesji referatowej Damian Czechowski przedstawił sprawozdanie z realizacji projektu ochrony ptaków w dolinie górnej Wisły, realizowanego z funduszy programu LIFE. Prace dotyczyły modyfikacji warunków siedliskowych na wyspach, dla potrzeb lęgowych ślepowrona i rybitwy rzecznej, a także poprawy warunków turystycznych dla ludzi odwiedzających ten region, zgodnie z założeniami ochrony w obszarze Natura2000.

Po tej prezentacji zgromadzeni udali się na przerwę kawową.

Drugą sesję referatową rozpoczął Bartosz Smyk, który podsumował trzeci sezon liczeń gatunków średnio licznych na losowo wybranych kwadratach o powierzchni 4 km². Przez trzy lata prowadzenia akcji obserwatorzy zbadali ponad 130 kwadratów, notując występowanie gatunków z wyznaczonej listy. Najszerzej rozpowszechnionym gatunkiem z tej grupy okazał się gąsiorek. Najsłabiej zbadanym siedliskiem pozostają bory, a najgorzej poznany regionami: zachód Śląskiego Regionu Ornitologicznego, Sudety Wschodnie i północna Opolszczyzna. To tam właśnie powinny się koncentrować badania w nadchodzącym sezonie wiosennym 2018.

Następny referat na temat mewy czarnogłowej wygłosił Paweł Kołodziejczyk. Jest to bardzo rzadki gatunek lęgowy w Polsce, spotykany na Śląsku na dużych zbiornikach zaporowych, rzadziej stawach rybnych

i żwirowniach. Jej liczebność, poczynszy od pierwszego lęgu odnotowanego w 1991 r., stopniowo wzrasta.

Kamil Struś przedstawił ilustrowaną własnymi zdjęciami relację z obserwacji przelotu ptaków drapieżnych nad Górami Kaczawskimi. Mało popularny sposób obserwacji, wymagający wielu godzin spędzonych w jednym punkcie, przynosi wymierne zyski w postaci danych o liczebności i fenologii dla wielu drapieżnych migrantów.

Następnie Szymon Beuch i Bartosz Smyk przedstawili wystąpienie cieszące się nieślabnącą popularnością, czyli najciekawsze obserwacje rzadkich gatunków ptaków dokonane na Śląsku w 2017 r.

Na koniec tej sesji, przedstawiciel partnera tegorocznego zjazdu – firmy Nikon, zaprezentował nowości w ofercie sprzętu optycznego.

Zanim jednak uczestnicy udali się na przerwę obiadową, nastąpiło uroczyste wręczenie przez prezesa Śląskiego Towarzystwa Ornitologicznego Bartosza Smyka odznaczeń „Złoty Ślepowron” dla zasłużonych ornitologów. W 2018 r. laureatami zostali:

- Krzysztof Konieczny
- Jarosław Słowikowski
- Krzysztof Ostrowski

Następnie wszyscy uczestnicy zebrali się też przed wejściem do ośrodka, aby wykonać pamiątkowe zdjęcie grupowe.

Trzecią sesję referatów otworzyła Agnieszka Ożarowska, prowadząca na co dzień badania nad migracją ptaków a tu prezentująca wyniki pomiarów biometrycznych kapturek migrujących przez Europę. Gatunek ten jest plastyczny pod względem wzorców wędrówki – może zmieniać termin i dystans migracji, w zależności od

zmian zachodzących w środowisku (np. ocieplania się klimatu). Przykładem jest utworzenie nowego zimowiska na Wyspach Brytyjskich, czy zmiana długości skrzydła, będąca wskaźnikiem krótko- lub długodystansowej wędrówki.

W kolejnym wystąpieniu Sławomir Rubacha przedstawił wyniki inwentaryzacji sów Puszczy Białowieskiej: sóweczki, włochatki, uszatki i puchacza oraz notowanych przy okazji innych gatunków (w tym rzadkiego puszczyka mszarnego). Wykazano, że na obszarach Puszczy objętych ochroną rezerwatową zagęszczenia par lęgowych sóweczki i włochatki są wyższe niż na obszarach należących do Białowieskiego Parku Narodowego i znacznie przewyższające liczebności w lasach gospodarczych.

Następnie Paweł Czechowski zaprezentował wyniki własnych, wieloletnich obserwacji dymówek, gnieźdzących się w opuszczonych bunkrach wojskowych w dolinie Odry. Jest to zastępcze siedlisko lęgowe dla gatunku gniazdującego pierwotnie na skałach. Niestety liczba bunkrów nadających się do zasiedlenia przez jaskółki spada, ze względu na różne działania niepożądane podejmowane przez ludzi.

Sesję zakończyło wystąpienie Piotra Wasiaaka dotyczące coraz liczniejszej, będącej w fazie ekspansji i rozszerzania zasięgu występowania na Śląsku czeczotki brązowej. Pierwotnie gatunek ten gnieździł się w górach, obecnie spotykany jest na przedgórzu, nawet na wysokości 200-300 m n.p.m. Czeczotka jest w sezonie lęgowym skryta i trudno wykrywalna. Istotne jest poznanie jej śpiewu, nauczenie się wykrywania stanowisk lęgowych oraz interpretacji zachowań ptaków lęgowych, aby móc dokładnie poznać liczebność i w porę odnotowywać

powstanie nowych stanowisk. Po tym referacie zgromadzeni udali się na drugą przerwę kawową.

W ostatniej sesji referatowej wystąpił Marcin Faber, prezentujący na podstawie bogatej kolekcji własnych zdjęć cechy umożliwiające rozpoznawanie trzech taksonów dużych mew: białogłowej, romańskiej i syberyjskiej. Są to mewy blisko spokrewnione, bardzo do siebie podobne, ponadto cechujące się występowaniem kilku szat młodocianych, co znacznie utrudnia ich poprawną identyfikację.

Z kolei Adam Zbyryt przedstawił nową metodę wykrywania i inwentaryzacji ptaków lęgowych za pomocą zdjęć i filmów wykonywanych z drona. Zgromadzonym zaprezentował własne ujęcia wykonane tą techniką, umożliwiające dokładne policzenie gniazd gatunków trudno wykrywalnych w inny sposób np. czapli w koloniach nadrzecznych, czy łabędzi w rozległych szuwarach trzcinowych. Zgromadzeni mogli się zapoznać nie tylko ze szczegółami technicznymi tej metody oraz wpływem posłu-

giwania się dronem na płożenie ptaków, ale też wynikami przeprowadzonych inwentaryzacji. Wystąpienie spotkało się z dużym zainteresowaniem, a liczne pytania do prelegenta kontynuowano w kularach.

Ostatnim wystąpieniem na tegorocznym Zjeździe była relacja z pięciu lat działalności naszej regionalnej bazy danych ornitologicznych, czyli Kartoteki Awifauny Śląska, zaprezentowana przez Pawła Grochowskiego. Baza zgromadziła już ponad 100 tys. rekordów, a dane wykorzystano w szeregu opracowań. W przyszłości planowane jest wprowadzenie ulepszeń i modernizacji istniejących elementów interfejsu.

Na zakończenie wystąpienia przedstawiciele Zarządu Śląskiego Towarzystwa Ornitologicznego wręczyli nagrody książkowe pięciu obserwatorom, którzy w 2017 r. zdeponowali w Kartotece największą liczbę obserwacji. Byli to: Tomasz Maszkało, Jarosław Słowikowski, Wiesław Lenkiewicz, Jarosław Gil i Mariusz Rojek (obserwatorom nieobecny na Zjeździe nagrodę wysłano pocztą).



Fot. 1. Uczestnicy XXXIX Zjazdu Ornitologów Śląska, Piechowice, luty 2018 r. (fot. M. Pietkiewicz)
Photo 1. The participants of 39th Meeting of Silesian Ornithologists in Piechowice, February 2018

Po sesjach referatowych uczestnicy udali się na kolację oraz wieczór integracyjny, odbywający się w klimatycznych salach górskiego ośrodka.

W niedzielę 25.02 uczestnicy Zjazdu będący członkami Śląskiego Towarzystwa Ornitologicznego wzięli udział w corocznym Walnym Zebraniu tej organizacji.

Hanna Sztwiertnia

Summary

On 23-25th February 2018 the 39th Meeting of Silesian Ornithologists was held. This year's meeting took place in "Uroczy-sko" recreation centre (Piechowice, Kar-konosze Mnts.). The meeting was attended by at least 110 people and total of 17 lectures were presented, eg.: population and protection of Aquatic Warbler in Poland, habitat preference of Syrian Wood-pecker in urban landscape in Poland, The 25 years of Whiskered Tern research in Upper Vistula valley, current status of the Mediterranean Gull in Silesia, Autumn migration of birds of prey in Sudetes, the most important observations of birds in Silesia in 2017, the owls of Białowieża Forest.